

Lägesrapport om marknadsläget i jordbrukssektorn den 28 april 2023

Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att varje månad lämna en lägesrapport över situationen i den svenska jordbrukssektorn

Sammanfattning

Faktor	Senaste månaden	Senaste året
Världsmarknadspriser jordbruksprodukter	Ner	Ner
Världsmarknadspris för olja	Oförändrat	Ner
Svensk produktion – animalier	Svagt upp	Oförändrat
Svensk produktion vegetabilier	Oförändrat	Upp
Svenska produktpriser – vegetabilier	Ner	Upp
Svenska produktpriser animalier	Ner	Upp
Svenska produktionsmedelspriser	Ner	Upp
Lönsamhet		Oförändrat
Valutakurs SEK/USD	Oförändrad	Försvagats

Den långsiktiga trenden med fallande priser för både jordbruksprodukter och produktionsmedel består. Inbromsningen i den globala konjunkturen har lett till minskad aktivitet i ekonomin vilket lett till minskad efterfrågan. Tendenser till avtagande inflation kan leda till att förväntade räntehöjningar inte blir lika stora som tidigare har prognosticerats. Det osäkra läget i Ukraina består. Ryssland har uttryckt motstånd att förlänga nu gällande avtal (Svartahavsavtalet) så länge som det riktas handelsrestriktioner mot landet. Det finns dessutom en dispyt mellan angränsande EU-länder och Ukraina vad gäller import av ukrainska jordbruksprodukter. Tullfrihet för ukrainska varor har lett till prispress i bl.a. Ungern och Polen. Det har gjort att vissa länder infört importförbud. EU har redan gett de medlemsländer som gränsar till Ukraina medel ur krisreserven som kompensation. Förslag till lösningar diskuteras som att ytterligare medel avsätts ur krisreserven samt att handeln begränsas till endast transitering.

I Sverige har höstsådden klarat övervintringen bra med undantag för oljeväxter i södra Sverige. Det kommer att behöva göras omsådd. Produktion av animalieprodukter är fortsatt stabil med svagt stigande produktion av mjölk.

Statistik över semineringar av mjölkkor tyder dock på lägre produktion framåt i tiden. Arla sänker priset på konventionellt producerad mjölk för maj 2023 med 36,9 öre/100 kg till 4,443 kr/kg och för ekologiskt producerad mjölk med 31,6 öre/kg till 5,008 kr/kg.

Fallande produktpriser kompenseras delvis av lägre priser för produktionsmedel. Förändringarna sker dock i olika snabb takt och omfattning för olika produktionsgrenar. För enskilda jordbrukare beror också det ekonomiska utfallet på när i tiden produktionsmedel och produkter har köpts och sålts. För mjölk har priset varit förhållandevis stort och har på kort sikt inte uppvägs av lägre foderpriser. Under det senaste året har dock lönsamheten i mjölkproduktionen varit på en historiskt sett hög nivå. Riksbankens senaste räntehöjning med 0,5 procentenheter till 3,5 procent kommer att leda till högre kostnader för jordbrukarna, unga jordbrukare och de som nyligen har investerat är särskilt utsatta.

Omvärldsfaktorer

Det finns tecken på avtagande inflationstakt runt om i världen. Skulle denna utveckling bestå minskar behovet av fortsatta räntehöjningar. Lågkonjunkturen har också lett till minskad efterfrågan vilket leder till en press neråt på råvarupriserna.

Läget i Ukraina är fortsatt osäkert. Ryssland har tidvis stoppat inspektionerna av de fartyg som transporterar jordbruksprodukter inom ramen för det avtal som finns (Svartahavsavtalet). Ryssland har fortsatt uttryckt motstånd mot att förlänga rådande avtal med hänvisning till att restriktioner riktade mot landet inte har lyfts. Produktionen av spannmål i Ukraina väntas under 2023 minska med ytterligare 10-20 procent jämfört med 2022. Brist på produktionsmedel och att mark av olika skäl inte kan användas är de viktigaste orsakerna till minskad produktion.

Ett annat problem som uppstått är att jordbruksprodukter från Ukraina som exporterats till EU orsakar prispress i länder med gräns till Ukraina. Varorna har inte exporterats vidare till tredje land utan sålts på EU-marknaden. EU har redan avsatt pengar ur krisreserven för att kompensera för fallande priser. Vissa EU-länder har gått så långt som att införa importförbud för bl.a. spannmål från Ukraina. EU-kommissionen förbereder för att ytterligare medel ur krisreserven ska gå till länder som påverkats. Det diskuteras även olika handelslösningar som t.ex. att spannmål från Ukraina ska köpas in av EU för att doneras till behövande länder liksom att enbart transithandel med jordbruksprodukter från Ukraina ska få ske tullfritt. Polen har beslutat om att höja det nationella stödet till jordbruket i form av sänkt skatt på diesel och stöd till inköp av gödning. Stödet är värt 2,1 mdr euro.

Väderförutsättningarna i EU inför den kommande växtsäsongen ser fortfarande bra ut även om det finns oro för torka i sydväst. I de nordvästra delarna har den senaste månaden varit kall och nederbördsrik vilket varit positivt då föregående månader

varit torra. Däremot har väderleken lett till en viss fördröjning av vårsådden. I USA har det också varit torrt vilket lett till att grödornas kondition graderats lågt i förhållande till normala förhållanden. Under senare delen av april har vädret varit gynnsammare med nederbörd. Kanadas odling av spannmål beräknas öka 2023 och nå den högsta nivån på 20 år. I Ryssland väntas en mindre skörd jämfört med förra årets rekordskörd.

På den internationella marknaden för mejeriprodukter steg priserna i mitten av april för första gången på några månader. Det holländska mejeriet Friesland-Campina sänker producentpriset med ytterligare 1,50 euro/100 kg från den 1 maj 2023. Sedan hösten 2022 har priset gått ner med drygt 30 procent. Som skäl till sänkt pris anger mejeriet ökad produktion i nordvästra Europa samtidigt som efterfrågan minskar.

Produktion, priser och handel i Sverige

Uppgifter från jordbrukarnas ansökningar om stöd för 2023 visar på små förskjutningar i arealens användning jämfört med 2022. Jordbrukarna kan ändra arealuppgifterna t.o.m. mitten av juni.

Kall väderlek under slutet av mars och början på april försenade starten på vårbruket. Under en period i mitten på april var vädret gynnsamt och stora arealer kunde vårsås. Vintern har i stort sett varit gynnsam för de höstsådda grödorna med undantag för höstraps i Skåne. En del av dessa arealer har skadats under vintern och kommer därför att behöva sås om. Den kalla våren har gjort att de höstsådda grödorna ligger något senare i utvecklingen än normalt men varmare väder under mitten av april har gjort att tillväxten tagit fart. Även vallen har klarat övervintringen utan några större skador.

Uppgifter över seminering av mjölkkor visar på färre antal under inledningen av 2023 jämfört med samma period förra året. Jordbruksverkets statistik över produktionens utveckling för februari 2023 visar att mjölkproduktionen ökade med en procent jämfört med februari 2022. Produktionen av ekologisk mjölk minskade med 15 procent. Färre insemineringar av mjölkkor de senaste månaderna kan tyda på minskad produktion senare under 2023. Slakten av mjölkkor ökade under januari 2023 jämfört med samma period förra året men har för februari 2023 åter minskat.

Slakten av nötkreatur ökade med en procent i februari 2023 jämfört med samma månad 2022. Slakten av grisar och kyckling minskade med en procent vardera i februari 2023 jämfört med 2022.

De ledande slakterierna i Sverige har behållit priserna i stort sett oförändrade för samtliga köttslag under den senaste månaden, däremot är det ett slakteri som sänkt pristillägget för eko-kött.

Arla sänker priset på konventionellt producerad mjölk för maj 2023 med 36,9 öre/kg till 4,443 kr/kg och för ekologiskt producerad mjölk med 31,6 öre/kg till 5,008 kr/kg. I prissänkningen för konventionellt producerad mjölk ingår en sänkning av det pristillägget användning av GMO-fritt foder med 5,3 öre/kg. Mjölkspriset för maj 2023 är det lägsta sedan februari 2022. Fallande världsmarknadspriser och fortsatt svag efterfrågan är orsaken till sänkta priser.

Statistik från Svenska Ägg över inhysningen av värphöns, som Jordbruksverket rapporterar till EU-kommissionen den 1 april varje år, visar att andelen hönsplatser i ekologisk äggproduktion minskat de senaste två åren. Ekoandelen låg på drygt 16 procent mellan 2016 och 2020, sen sjönk den till 14,3 procent 2021 och till 11,7 procent 2022. Det är tio år sedan andelen platser i ekologisk äggproduktion senast var så låg som 2022. Konsumenternas minskade efterfrågan på ekologiska livsmedel till följd av höga priser på mat kan påverka de ekologiska äggproducenternas lönsamhet negativt.

SVA konstaterar i sin epidemiologiska lägesbild 2023-04-21 att när det gäller högpatogeten fågelinfluensa (HPAI), så är läget i Sverige är bättre än föregående två säsonger* med två utbrott hos tama fåglar konstaterade och 45 fall hos vilda fåglar konstaterade, samtliga orsakade av fågelinfluensavirus av subtyp H5N1. Säsongen hittills i Europa har dock inneburit hög förekomst av fågelinfluensa hos måsfåglar men färre fall hos fjäderfä än tidigare två säsonger. Rapporter om fågelinfluensafall hos däggdjur fortsätter globalt. (*Informationen i lägesbilden baseras på fågelinflensasäsong som summeras under perioden 1 oktober till 30 september.)

Produktprisstatistik i Sverige och EU

Jordbruksverkets statistik för avräkningspriser på jordbrukets produkter finns tillgänglig t.o.m. februari 2023. Under perioden från februari 2022 till februari 2023 steg avräkningsprisindex med 19 procent. Priset på grönsaker steg med 35 procent och för mjölk med 32 procent. Priset för oljeväxter föll under samma period med 23 procent.

Under perioden från januari 2023 till och med februari 2023 föll avräkningsprisindex med 0,2 procent. Priset för oljeväxter föll med 5 procent och för mjölk med 4 procent. Under de två första månaderna under 2023 steg konsumentpriserna på jordbrukets produkter (KPI-J) med 1,2. Priset på socker steg med 33 procent och för ost med 1,1 procent.

Priserna på animalieprodukter inom EU ligger kvar på en historiskt sett hög nivå. Under den senaste månaden har priserna för griskött fortsatt att stiga medan de legat kvar oförändrade för nötkött, kyckling och ägg. För mjölk och mejeriprodukter har däremot priserna gått ner den senaste månaden.

Produktionsmedelspriser

På grund av en kall vår i stora delar av Västeuropa har efterfrågan varit svag den senaste tiden. Odlarna köper inte mer än vad som används kortsiktigt eftersom det finns förväntan om ytterligare lägre priser. Det finns dock analyser som pekar mot att botten för gödningspriserna har nåtts.

Gödningspriserna i Sverige har följt med neråt och för det vanligaste kvävegödselmedlet, N27 rapporteras i nuläget om priser på 3 - 4 kr/kg, det kan jämföras med priser runt 10 kr/kg när priserna var som högst. I nuläget finns det inget som tyder på bristande tillgång på den svenska marknaden.

Prisnoteringarna för foder har under april 2023 fortsatt att falla till följd av lägre priser för spannmål och oljevaxter.

Produktionsmedelsprisstatistik Sverige och EU

Jordbruksverkets statistik för pris på produktionsmedel finns tillgänglig t.o.m. februari 2023. Sedan februari 2022 har produktionsmedelsprisindex stigit med nästan 10 procent. Under det senaste året har prisökningen varit som störst för växtskyddsmedel med 61 procent, utsäde med 28 procent och djurfoder med 20 procent.

Mellan januari 2023 och februari 2023 har produktionsmedelsprisindex sjunkit med 3 procent. Bland enskilda kostnadslag föll priset på gödselmedel med 21 procent, priset på el med 9 procent och priset på diesel med 5 procent. Priset på foder har varit oförändrat mellan januari och februari 2023.

Lönsamhet

Sedan årsskiftet har de svenska priserna på både jordbrukets produkter och produktionsmedel gått ner. Precis som i prisuppgången för ett år sedan har prisnedgången varit ojämnt fördelad mellan enskilda produktionsgrenar. De ledande mejerierna har sänkt mjölkpriset med drygt 20 procent sedan toppnoteringen. Oljeväxtpriserna har fallit med drygt 30 procent och spannmålspriserna med cirka 15 procent. För griskött och nötkött har priserna varit oförändrade eller sänkts marginellt. Bland insatsvarorna har priset på kvävegödsel halverats sedan de högsta nivåerna som nåddes hösten 2022. Även för el, diesel och foder har priserna gått ner. För enskilda jordbrukare beror lönsamheten mycket på när insatsvarorna köpts in och om produktpriserna har terminssäkrats, för de produkter där så är möjligt. För mjölkproduktionen har produktpriserna sänkts mycket på kort tid vilket inte kompenseras fullt ut av fallande produktionsmedelspriser. Utgångsläget för mjölkproduktionen inför 2023 var dock bra med historiskt sett mycket höga priser.

En annan osäkerhetsfaktor för jordbruket är ränteutvecklingen. Riksbankens beslut att höja styrränta med ytterligare 0,5 procentenheter till 3,5 procent från slutet av april 2023 kommer att påverka marknadsräntorna. Swedbanks ränta på jordbrukskrediter med kort bindningstid uppgår före den senaste höjningen från Riksbanken till drygt 5 procent (listpris för räntor, för enskilda låntagare kan nivån avvika). För ett år sedan var räntenivån på motsvarande kredit ca 2,5 procent. För en jordbrukare med ett lån på 5 miljoner kronor innebär det en kostnadsökning med 125 000 kronor på årsbasis. Jordbrukare som nyligen har startat sin verksamhet eller som har investerat är särskilt känsliga för höjda räntor.

Statistik från Tillväxtanalys t.o.m. mars 2023 visar inte att antalet konkurser i jordbrukssektorn har ökat. Under mars 2023 gick två företag i jordbrukssektorn i konkurs. Samma månad 2022 var det fyra företag som gick i konkurs.

I detta ärende har avdelningschefen Olof Johansson beslutat. I den slutliga handläggningen har också verksjuristen Jakob Landsjö och Bengt Johnsson deltagit. Mattias Gotting har varit föredragande.

Olof Johansson

Mattias Gotting